

- servicemen with mental disorders during the anti-terrorist operation in Eastern Ukraine]. *Viiskova medytsyna Ukrainy*. No. 1. Pp. 18–23 [in Ukrainian].
3. Miu, Klaiv, Hnatovskyi, M. (2019). Zabezpechennia nalezhnoi yakosti likuvannia ta dohliadu za patsiientamy v zakladakh okhorony psykhichnoho zdorovia v Ukraini [Ensuring the proper quality of treatment and care for patients in mental health facilities in Ukraine]: poradnyk dlia spetsialistiv, shcho bazuietsia na standartakh prav liudyny. Kyiv: “K.I.S.”. 75 p. [in Ukrainian].
 4. Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku okhorony psykhichnoho zdorovia v Ukraini na period do 2030 roku [About approval of the Concept of development of mental health care in Ukraine for the period till 2030]: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 27.12.2017 No.1018-r. Ofitsiinyi visnyk Ukrainy. 2018. No. 16. P. 65 [in Ukrainian].
 5. Stulov, O.O. (2013). Problemy zabezpechennia zakonnosti pry nadanni psykhiatrychnoi dopomohy zasudzhenym do pozbavlennia voli [Problems of ensuring legality in the provision of psychiatric care to convicts]. *Derzhava ta rehiony*. No. 3. Pp. 97–100 [in Ukrainian].
 6. Chernushenko, D.A. (2013). Standarty OON shchodo zabezpechennia prav korystuvachiv psykhiatrychnoi dopomohy [UN standards for ensuring the rights of psychiatric care users]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav*. No. 3. Pp. 173–181 [in Ukrainian].
 7. University of Kent. Mapping & understanding exclusion in Europe. Retrieved from: <https://cutt.ly/Gg8IH9g>.

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.5.1.35>

ZASADY PRAWA PODATKOWEGO I ICH ROLA W REGULACJI STOSUNKÓW UMOWNYCH W ZAKRESIE OPODATKOWANIA

Ihor Herashchenko

*student Katedry Prawa Administracyjnego i Celnego
Uniwersytetu Sprawy Celnej i Finansów (Dniepr, Ukraina)
ORCID ID: 0000-0003-0694-8479
Herashchenko@gmail.com*

Adnotacja. Artykuł poświęcony jest kompleksowej analizie zasad prawa podatkowego i ich roli w regulacji stosunków umownych w zakresie opodatkowania. Zasady prawa wyrażają podstawowe idee, postulaty, określające treść i ukierunkowanie prawa. Ponadto zasady prawa stanowią podstawę systemu prawa jako całości, w wyniku czego działają jako regulator public relations.

Wyjaśniono, że przez zasady prawa należy rozumieć początkowe punkty, które rozwinęły się w prawie na pewnym etapie historycznym pod wpływem obiektywnych czynników, regulujących stosunki społeczne i mających na celu połączenie grupowych i indywidualnych interesów społeczeństwa.

Podkreśla się, że system zasad prawa podatkowego został ustalony w art. 4 Kodeksu Podatkowego Ukrainy.

Stwierdzono, że do wyraźnie określonych zasad prawa podatkowego, które wpływają na regulację stosunków umownych w zakresie opodatkowania należą: 1) Zasada powszechności opodatkowania (ppkt 4.1.1 pkt 4.1 art. 4 Kodeksu Podatkowego Ukrainy); 2) zasada równości wszystkich płatników podatków (zasada niedyskryminacji) (ppkt 4.1.2 pkt 4.1 art. 4 Kodeksu Podatkowego Ukrainy).

Słowa kluczowe: zasada prawa, zasada powszechności opodatkowania, zasada równości wszystkich płatników podatków (zasada niedyskryminacji), równość, akty prawne.

PRINCIPLES OF TAX LEGISLATION AND THEIR ROLE IN REGULATING CONTRACTUAL RELATIONS IN THE FIELD OF TAXATION

Ihor Herashchenko

*Applicant at the Department of Administrative and Customs Law
University of Customs and Finance (Dnipro, Ukraine)
ORCID ID: 0000-0003-0694-8479
Herashchenko@gmail.com*

Abstract. The article is devoted to a comprehensive analysis of the principles of tax legislation and their role in regulating contractual relations in the field of taxation. The principles of law express the basic ideas, postulates that determine the content and direction of law. In addition, the principles of law form the basis of the legal system as a whole, and as a consequence act as a regulator of social relations.

It was found that the principles of law should be understood as the starting principles that have developed in law at a certain historical stage under the influence of objective factors that regulate social relations and aim to combine group and individual interests of society.

It is emphasized that the system of principles of tax legislation has been enshrined in Art. 4 of the Criminal Code of Ukraine.

It is revealed that the directly established principles of tax law that affect the regulation of contractual relations in the field of taxation include: 1) the principle of general taxation (paragraph 4.1.1, paragraph 4.1 of Article 4 of the Tax Code of Ukraine); 2) the principle of equality of all taxpayers (principle of non-discrimination) (paragraph 4.1.2 of paragraph 4.1 of Article 4 of the Tax Code of Ukraine).

Key words: principle of law, principle of universality of taxation, principle of equality of all taxpayers (principle of non-discrimination), equality, normative legal acts.

ПРИНЦИПИ ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА ТА ЇХ РОЛЬ У РЕГУЛЮВАННІ ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ

Ігор Геращенко

*здобувач кафедри адміністративного та митного права
Університету митної справи та фінансів (Дніпро, Україна)*

ORCID ID: 0000-0003-0694-8479

Herashchenko@gmail.com

Анотація. Статтю присвячено комплексному аналізу принципів податкового законодавства та їх ролі у регулюванні договірних відносин у сфері оподаткування. Принципи права виражають у собі основні ідеї, постулати, які визначають зміст та спрямованість права. Крім того, принципи права формують базис системи права загалом і, як наслідок, виступають регулятором суспільних відносин.

З'ясовано, що під принципами права потрібно розуміти відправні начала, які склались у праві на певному історичному етапі під дією об'єктивних чинників, які регулюють суспільні відносини та мають на меті поєднати групові та індивідуальні інтереси соціуму.

Акцентується увага на тому, що система принципів податкового законодавства отримала своє закріплення у ст. 4 ПК України.

Виявлено, що до прямо закріплених принципів податкового права, які впливають на регулювання договірних відносин у сфері оподаткування, належать: 1) принцип загальності оподаткування (пп. 4.1.1 п. 4.1 ст. 4 ПК України); 2) принцип рівності всіх платників податків (принцип недискримінації) (пп. 4.1.2 п. 4.1 ст. 4 ПК України).

Ключові слова: принцип права, принцип загальності оподаткування, принцип рівності всіх платників податків (принцип недискримінації), рівність, нормативно-правові акти.

Вступ. Будь-яка сучасна правова система ґрунтується та надалі розвивається і функціонує на основі визначених принципів права. Саме принципи права виражають у собі основні ідеї, постулати, які визначають зміст та спрямованість права. Крім того, принципи права формують базис системи права загалом і, як наслідок, виступають регулятором суспільних відносин.

Головна цінність принципів права полягає в тому, що вони впливають на ефективність правозастосовної діяльності. Зокрема, законодавець повинен застосувати основоположні принципи в нормативно-правових актах, а правозастосовні органи повинні чітко застосувати вказані принципи.

Дослідження принципів права завжди привертало увагу науковців. До цього часу серед науковців-правників дискусійним залишається визначення терміна «принципи права».

Так, на думку П.О. Недбайло, під принципами права потрібно розуміти абстрактні поняття, які уособлюють сутність держави і права загалом та становлять базис правової системи та юридичної науки (Недбайло, 1971: 46). Детальним дослідженням принципів права займався С.С. Алексєєв. Як вважає вчений, принципи права – це вихідні ідеї, що характеризують сутність та призначення права у суспільстві. Вони відображають закономірності права та є узагальнюючими нормами, котрі поширюються на всіх без винятку суб'єктів. Разом із тим принципи права можуть бути визначені та закріплені в нормативно-правових актах або впливати із них. Тобто норми права не потрібно розуміти обмежено, вони фактично повинні становити не тільки «букву», але і «дух» закону (Алексєєв, 1981: 108). Схоже визначення надає науковець А.М. Колодій, який зазначає, що принципи права становлять основні засади, що відображають зміст права й базуються на ідеях справедливості та свободи, характеризуються універсальністю і загальною значимістю, відповідають суспільному ладу, який склався історично на певному етапі (Колодій, 1998: 138). М.Й. Байтін також зазначає, що принципи права – це установки та положення, на основі яких функціонує та розвивається право (Байтін, 2000: 4).

Цікавим є твердження В.М. Карташова, який наголошував на тому, що принцип складається із взаємопов'язаних юридичних імперативів. Вказані юридичні імперативи складаються з двох частин. Перша – це фундаментальні ідеї, які сформовані науковою спільнотою та відображені в працях правників. Друга – це відображені та закріплені в законодавстві принципи права, які здійснюють правове регулювання суспільних відносин (Карташов, 2001: 222).

На думку Н.М. Вагіної, в основі будь-якого принципу права закладена ідея, яка об'єднує у собі теорію та юридичну практику (Вагіна, 2004: 129–130). Як вважають науковці О.Ф. Скакун (Скакун, 2009: 221) та П.М. Рабінович (Рабінович, 1995: 93), принципи права отожднюють з поняттям головних ідей як вимог, яких повинні дотримуватись суб'єкти правовідносин. Суперечливою, на нашу думку, є позиція правника А.В. Малька, який підкреслював, що тільки принципи права, які встановлені в законодавстві, виступають регулятором суспільних відносин (Кулапов, Малько, 2011: 133).

Вважаємо, що вказана наукова думка є досить обмеженою, адже фактично звужує поняття принципів права та отожднює їх з нормативними приписами, котрі закріплюють у законодавстві. Так, Л.С. Явіч вважав, що не всі принципи права, які діють у суспільстві, обов'язково будуть виражені в законодавстві, адже можуть скластись та існувати у сфері судової практики та в правових звичаях. Однак науковець погоджується з тим, що для формування чіткої правової визначеності принципи права повинні регулюватись законодавством (Явіч, 1978: 149–150). Науковиця Т.І. Фулей наголошувала на тому, що різні дослідники намагаються надати різноманітні дефініції «принципи права», але умовно всі визначення терміна «принципи права» можна звести до таких двох:

1) принципи права – головні ідеї, на яких усе будується;

2) принципи права – це нормативно закріплені у зовнішніх формах норми, які уособлюють сутність правового регулювання, що визначають сутність і спрямованість правового регулювання (Фулей, 2003: 7).

На думку А.М. Васильєва, принципи права за своїм правовим механізмом не є довільними, а об'єктивно виникають на основі певних чинників: політичних, економічних, соціальних тощо. Саме принципи права як основоположні ідеї виступають фундаментом побудови не тільки правової, але і політичної системи в державі (Васильєв, 1976: 216–225).

З точки зору Є.В. Васильовського, принцип права є мотивом, на основі якого надалі створюється правова норма, саме принципи права спонукають законодавця створити правову норму, урегулювати таким чином певне коло суспільних відносин. Науковець О.Ф. Воронов, вважає, що принципами права є обов'язкові правила поведінки учасників суспільних відносин, які є історично сталими та системоутворюючими. Цікавим є твердження стосовно того, що, на думку науковця, неефективність принципів права полягає в тому, що зміст принципів права важко відобразити та закріпити в конкретних правових нормах (Коновалов, 2017: 44).

Досить обширні думки щодо принципів права надав свого часу науковець А.М. Колодій. Так, на думку правника, принципи права – це не просто відправні ідеї, а ідеї його буття, які включають у себе підвалини права та держави, характеризуються імперативністю, універсальністю та суспільною корисністю і призводять до укріплення суспільного ладу. Крім того, саме принципи права виступають критерієм оцінки дій держави в особі уповноважених органів державної влади та місцевого самоврядування, адже виступають індикатором оцінки таких дій щодо дотримання зазначеними органами принципу законності та правомірності (Колодій, 2012: 43).

Підбиваючи підсумок визначень, які надавались науковцями-правниками, подаємо власне визначення поняття «принципи права». Під принципами права потрібно розуміти відправні начала, які склались у праві на певному історичному етапі під дією об'єктивних чинників, які регулюють суспільні відносини і мають на меті поєднати групові та індивідуальні інтереси соціуму.

Основна частина. Система принципів податкового законодавства отримала своє закріплення у ст. 4 ПК України. При цьому ми не можемо сказати, що всі принципи податкового законодавства, які закріплені у ст. 4 ПК України, мають прямий регламентаційний вплив на договірні відносини у сфері оподаткування. До прямо закріплених принципів податкового права, які впливають на регулювання договірних відносин у сфері оподаткування, належать: 1) принцип загальності оподаткування (пп. 4.1.1 п. 4.1 ст. 4 ПК України); 2) принцип рівності всіх платників податків (принцип недискримінації) (пп. 4.1.2 п. 4.1 ст. 4 ПК України).

Насамперед потрібно відзначити, що **принцип загальності оподаткування** є галузевим адаптованим конституційним положенням. Так, відповідно до ч. 1 ст. 67 Конституції України кожен зобов'язаний сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом (Конституція України, 1996). У ПК України відзначається, що кожна особа несе обов'язок щодо сплати належних їй сум податкових зобов'язань згідно з приписами цього кодексу. Тобто ідейно-концептуальним джерелом відповідного принципу податкового законодавства є положення Конституції України. Незважаючи на загальність формулювань досліджуваного принципу, він має цілком логічне та лаконічне обґрунтування – обов'язок зі сплати податків та зборів має імперативний характер. Що ж стосується договірних відносин у сфері оподаткування, то вони якраз такі й спрямовані на те, щоб забезпечити дійсну реалізацію обов'язку платника податків зі сплати належних йому податків та зборів. Відстрочення або ж розстрочення сплати податків та зборів застосовується як виключний захід, який не може розглядатися як безумовний до застосування інструмент. Відстрочення/розстрочення грошових зобов'язань або ж податкового боргу застосовується в тому разі, коли через об'єктивні причини платник податків не може виконати належні йому податкові зобов'язання. Однак економічні негаразди платника податків не повинні впливати на деструкцію належного розвитку податкових відносин. Держава зацікавлена у тому, щоб податкові зобов'язання платника податків були реально виконані, при цьому сам платник податків продовжив функціонувати як суб'єкт господарювання. Задля досягнення таких цілей контролюючий орган може піти на компроміс, який полягатиме в тому, що платник податків отримає можливість темпорального подовження строків сплати податкових зобов'язань, при цьому ймовірність того, що суми податкових платежів надійдуть до відповідних бюджетів суттєво зростає. Таким чином, незначна поступка держави з відстрочення/розстрочення податкових зобов'язань платника податків призводить до забезпечення дійсного виконання податкового обов'язку. Дійсна реалізація обов'язку платника зі сплати відповідних податків та зборів є одним зі змістових елементів принципу загальності оподаткування.

Ще одним принципом податкового законодавства, який впливає на регулювання договірних відносин у податково-правовій сфері, є **принцип рівності всіх платників податків (принцип недискримінації)**. Зміст відповідного принципу полягає у тому, що стосовно всіх платників податків повинен бути забезпечений

однаковий підхід незалежно від їх расової, соціальної, релігійної, національної приналежності, громадянства фізичної особи, форми власності юридичної особи, місця походження капіталу (пп. 4.1.2 п. 4.1 ст. 4 ПК України) (Податковий кодекс України, 2010). Відповідний принцип, так само як і попередньо проаналізований принцип податкового права, є галузевою адаптацією вихідного положення вищого порядку. При цьому у такому разі йдеться про галузеву адаптацію навіть не конституційного положення, а загального принципу права, який є універсальним регулятивним положенням для більшості національних правових систем. Незважаючи на той аспект, що принцип рівності отримує свою формалізацію і на конституційному рівні, у жодному разі не вказує на те, що таке положення за своєю етимологією зводиться до національного конституційного принципу. Взагалі принцип рівності є одним із шести елементів такого універсального принципу, як принцип верховенства права. Такий підхід отримав своє закріплення у Доповіді Європейської комісії «За демократію через право» (Венеційська комісія) «Верховенство права» від 04.04.2011 № 512/2009 (Доповідь Європейської комісії «За демократію через право», 2009) (далі – Доповідь). У рамках відповідної Доповіді досліджуваний принцип визначається як «заборона дискримінації та рівність перед законом». Відповідно до п. 64 Доповіді всі особи повинні мати гарантований ефективний і рівний захист з приводу дискримінаційних заходів за цілою низкою ознак: кольору шкіри, раси, мови, статі, політичних поглядів, релігії, за ознакою соціального або ж національного походження, народження, майнового стану чи будь-яких інших факторів. Рівність – це такого роду становище осіб, коли всі вони підпорядковані тотожним нормативним актам, і при цьому жодна з осіб не є особливо привілейованою в юридичному сенсі (Доповідь Європейської комісії «За демократію через право», 2009). Тобто з правової точки зору йдеться не про фактичну рівність, а про потенційно тотожні можливості у реалізації власних прав та обов'язків. Водночас потрібно підкреслити послідовність формулювань переліку дискримінаційних ознак, за якими може порушуватись рівність осіб. Так, у доповіді такий перелік ознак має невичерпний характер формалізації – відкритий перелік дискримінаційних ознак. Тоді як у положеннях податкового законодавства відповідний перелік дискримінаційних ознак має вичерпний характер. До дискримінаційних ознак, які порушують принцип рівності платників податків, належать:

- 1) соціальна приналежність;
- 2) національна приналежність;
- 3) расова приналежність;
- 4) релігійна приналежність;
- 5) громадянство фізичної особи;
- 6) форми власності юридичної особи;
- 7) місце походження капіталу.

Такого роду непослідовність підходів законодавця нівелюється загальноприйнятою практикою правозастосування, яка ґрунтується у тому числі й на вимогах конституційних положень, загальних принципах права та й взагалі на цілком зрозумілих і логічних підходах до функціонування правових механізмів. Так, антидискримінаційні положення є логічно зумовленим правовим механізмом, який має метаправовий характер. Тому зміст такого вихідного положення навіть на галузевому рівні не може бути необґрунтовано усіченим. Немаловажно у цьому разі є і практика Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ), яка заснована на перманентно-динамічному тлумаченні положень права, у тому числі й вимог принципу рівності (практика ЄСПЛ є обов'язковою до застосування національними судами через положення ч. 1 ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» (Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», 2006 р.)).

Регламентативний вплив принципу рівності платників податків на відносини договірної характеру проявляється через цілу низку аспектів. По-перше, всі платники податків незалежно від специфікуючих їх рис повинні мати рівний доступ до укладення договорів про відстрочення або розстрочення грошових зобов'язань або ж податкового боргу. Тобто за наявності нормативно визначених обставин перед платниками податків не повинні ставитися перепони у застосуванні таких інститутів. Інакше становище рівності платників податків не буде досягнуто. По-друге, принцип рівності платників податків, який ще прийнято визначати як антидискримінаційний принцип у сфері оподаткування, унеможливує прояви негативного розсуду з боку посадових осіб контролюючого органу. Негативний розсуд є априорі дискримінаційним фактором, який призводить до деструкції належного алгоритму розвитку податкових відносин. Коли одні платники податків мають допуск до тих чи інших податково-правових інструментів, а інші ні, то це, безумовно, породжує дискримінацію у сфері оподаткування.

Висновки. Таким чином, ми повинні резюмувати, що без дійсної реалізації принципу рівності платників податків функціонування договірних інструментів у податково-правовій сфері не було б можливим. Сама ж вибірковість підходів до укладення таких договорів з відстрочення/розстрочення призводила б до підризу основ справедливості у податковому правозастосуванні.

Список використаних джерел:

1. Недбайло П.Е. Система юридических гарантий применения советских правовых норм. *Правоведение*. 1971. № 3. С. 44–53.
2. Алексеев С.С. Общая теория права: в 2 т. Москва : Издательство БЕК, 1981. Т. 1. 192 с.
3. Колодій А.М. Принципи права України. Київ : Юрінком Інтер, 1998. 216 с.
4. Байтин М.И. О принципах и функциях права: новые моменты. *Правоведение*. 2000. № 3. С. 4–16.

5. Карташов В.Н. Принципы права. Теория государства и права / под ред. проф. В.К. Бабаева. Москва, 2001.
6. Вагина Н.М. Принципы публичного права : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Самара, 2004. 357 с.
7. Скакун О.Ф. Теорія держави і права : підручник / пер. з рос. Харків : Консул, 2009.
8. Рабинович П.М. Основы загалной теорії права і держави : навчальний посібник. Київ, 1995.
9. Кулапов В.Л., Малько А.В. Теория государства и права : учебник. Москва : Норма : Инфа-М, 2011. 384 с.
10. Явич Л.Е. Право развитого социалистического общества (сущность и принципы). Москва : Юрид. лит., 1978. 224 с.
11. Фулей Т.І. Сучасні загальнолюдські принципи права та проблеми їх впровадження в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2003. 18 с.
12. Васильев А.М. Правовые категории. Методологические аспекты разработки системы категорий права. Москва, 1976. С. 216–225.
13. Коновалов А.В. Понятие принципов права в современной российской цивилистической науке. *Lex russica*. 2017. № 12. С. 38–52.
14. Принципы права: генеза, поняття, класифікація та реалізація. *Альманах права*. 2012. Вип. 3. С. 42–46.
15. Конституція України : Закон України № 254к/96-ВР від 27.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
16. Податковий кодекс України : Закон України № 2755-VI від 02.12.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
17. Доповідь Європейської комісії «За демократію через право» (Венеційська комісія) «Верховенство права» від 04.04.2011 р. № 512/2009. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2011\)003rev-ukr](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2011)003rev-ukr).
18. «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» : Закон України № 3477-IV від 23.02.2006 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text>.

References:

1. Nedbaylo, P.E. (1971). Sistema yuridicheskikh garantiy primeneniya sovetskikh pravovykh norm [System of legal guarantees for the application of Soviet legal norms]. *Pravovedenie – Jurisprudence*, 3, 44–53 [in Russian].
2. Alekseev, S.S. (1981). *Obshchaya teoriya prava [General theory of law]*. (Vols. 1–2). Moscow: Izdatel'stvo BEK [in Russian].
3. Kolodii, A.M. (1998). *Pryntsypy prava Ukrainy [Principles of Ukrainian law]*. Kyiv: Yurinkom Inter [in Ukrainian].
4. Baytin, M.I. (2000). O printsipakh i funktsiyakh prava: novye momenty [On the principles and functions of law: new moments]. *Pravovedenie – Jurisprudence*, 3, 4–16 [in Russian].
5. Kartashov, V.N. (2001). Printsipy prava [Principles of law]. *Teoriya gosudarstva i prava – Theory of state and law*. V.K. Babaeva (Ed.). Moscow [in Russian].
6. Vagina, N.M. (2004). Printsipy publichnogo prava [Principles of Public Law] *Candidate's thesis*. Samara [in Russian].
7. Skakun, O.F. (2009). *Teoriia derzhavy i prava [Theory of State and Law]*. Kharkiv: Konsul [in Ukrainian].
8. Rabinovych, P.M. (1995). *Osnovy zahalnoi teorii prava i derzhavy [Fundamentals of the general theory of law and the state]*. Kyiv [in Ukrainian].
9. Kulapov, V.L. & Mal'ko A.V. (2011). *Teoriya gosudarstva i prava [Theory of state and law]*. Moscow: Norma: Infa-M [in Russian].
10. Yavich, L.E. (1978). *Pravo razvitogo sotsialisticheskogo obshchestva (sushchnost' i printsipy) [The law of a developed socialist society (essence and principles)]*. Moscow: Yurid. lit. [in Russian].
11. Fulei, T.I. (2003). Suchasni zahalnoliudski pryntsypy prava ta problemy yikh vprovadzhenia v Ukraini [Modern universal principles of law and problems of their implementation in Ukraine]. *Candidate's thesis*. Kyiv. [in Ukrainian].
12. Vasil'ev A.M. (1976). *Pravovye kategorii. Metodologicheskie aspekty razrabotki sistemy kategoriy prava [Legal categories. Methodological aspects of developing a system of categories of law]*. Moscow [in Russian].
13. Kononov, A.V. (2017). Ponyatie printsipov prava v sovremennoy rossiyskoy tsivilisticheskoy nauke [Concept of principles of law in modern Russian civil science]. *Lex russica – Lex russica*, 12, 38–52 [in Russian].
14. Kolodii A.M. (2012). Pryntsypy prava: heneza, poniattia, klasyfikatsiia ta realizatsiia [Principles of law: genesis, concept, classification and implementation]. *Almanakh prava – Almanac of Law*, 3, 42–46 [in Ukrainian].
15. Konstytutsiia Ukrainy: Zakon Ukrainy No. 254k/96-VR vid 27.06.1996 r. [Constitution of Ukraine: Law of Ukraine No. 254k / 96-VR of June 27, 1996]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
16. Podatkovyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy No. 2755-VI vid 02.12.2010 r. [Tax Code of Ukraine: Law of Ukraine №2755-VI of December 2, 2010]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> [in Ukrainian].
17. Dopovid Yevropeiskoi komisii “Za demokratiuu cherez pravo” (Venetsiiska komisiia) “Verkhovenstvo prava” vid 04.04.2011 r. No. 512/2009 [Report of the European Commission “For Democracy through Law” (Venice Commission) “Rule of Law”, dated 04.04.2011 No. 512/2009]. Retrieved from: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2011\)003rev-ukr](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2011)003rev-ukr) [in Ukrainian].
18. “Pro vykonannya rishen ta zastosuvannya praktyky Yevropeiskoho sudu z prav liudyny”: Zakon Ukrainy No. 3477-IV vid 23.02.2006 r. [Law of Ukraine “On the implementation of decisions and application of the case law of the European Court of Human Rights”: Law of Ukraine № 3477-IV of 23.02.2006]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text> [in Ukrainian].